

ZACARIES

Toni Cucarella

Mestrestant, el poble esperava Zacaries, estranyat que estiguera tant de temps dins el santuari. Quan finalment va eixir, no podia parlar-los, i compregueren que mentre era al santuari havia tingut una visió. S'expressava només amb senyes, perquè havia quedat mut.

Evangelí segons Lluc 1, 21-22

Al cap de vuit dies es reuniren per circumcidat l'infant i volien que es diguera Zacaries, com son pare. Però sa mare s'hi va oposar dient:

–No! S'ha de dir Joan!

Els li replicaren:

–Però si no hi ha ningú de la família que porte eixe nom!

Llavors feren senyes al pare i li preguntaren com volien que es diguera. Ell va demanar unes tauletes i va escriure: «El seu nom és Joan» Tots van quedar meravellats.

Evangelí segons Lluc 1, 59-63

– I –

El casament s'havia acordat de fer a mitjan vesprada d'un dia entre setmana, per evitar els previsibles aldarulls. La núvia, fadrina i filla única, la saó a les acaballes, i el núvio, viudo de cinc anys, s'arriscaven que als més càbiles del poble els pegara el rot de fer-los "l'esquellotà", costum que en els darrers anys s'havia ben bé oblidat. Fet i fet, ni quan Vicent Sanchis, viudo, i Maria la de Trénor, viuda també, s'havien casat l'any anterior, l'escama dels

esquellots no va pertorbar la quietud dels carrers a l'entorn de l'església.

Però ara era diferent: molta gent li la tenia jurada al pare de la povila, Martí el Moliner, l'amo de la fàbrica de farina, home de geni curt i estrafolari de mena. Pràcticament estava contrapuntat amb mig poble i molts es delien per fer-li un tort amb què escarnir la seua bufa insuportable.

Martí el Moliner temia l'esquellotà. Pensar que quatre desgavellats que li tenien agonia pogueren fer a banderes la boda de la filla l'enfuria. Així que havia fet córrer la veu que si sentia un esquellot el culpable se l'engoliria d'un mos, i va fer acudir a la boda forasters guaixats, ben mudats tots, només per tal de repartir llenya si cap atrevit tenia pimentons de traure el ramat a pasturar.

D'atrebits, n'hi hagueren. I no pocs. Martí el Moliner tenia enemics per donar i vendre.

L'oratge pintava embrosquilat, si ploc no ploc. Acabada la cerimònia, Isabel, la núvia, i Zacaries, el núvio, traspassaren el llindar de l'església, cancell enfora. Darrere seu, els padrins, Martí el Moliner i el seguici de llenyaters cepats i mudats. El carrer es mostrava desert i calmat. Tanmateix, la parella davallava els escalons per enfileu el carrer Major avall quan va batre el primer esquellot: «Clong, clong, clong!»

–Cague'n les putes de l'infern! –va renegar Martí el Moliner, encara part de dins del cancell, brandant amenaçador el gaiato de mànec de plata– Fills de quaranta pares!

Els núvies es van haver d'aturar a mitjan escala. La contorbació dominava el rostre d'ella, la por el d'ell. Els llenyaters llogats per Martí el Moliner corren a fer-li la raó al provocador, si l'atrapaven, pels carrers vorers.

–Tireu avant, collons! –va bramar Martí el Moliner a la filla i al gendre de trinca– Enfileu el carrer Major amb el cap ben alt, que cap malparit no m'ha de desbaratar la boda!

Tot d'una, una fúria d'esquellots va esclafir per totes bandes. La parella de “novençans”, acovardits per l'escama, avançaven tot a espai carrer Major avall. Martí el Moliner amenaçava l'oratge embrosquilat amb el seu gaiato, i els seus llenyaters furgaven per tot buscant els responsables de l'escarni. En això, un grup va saltar d'una portalada, just quan la parella de núvies hi passava, i els posaren baix un palliot de roba de sac, mentre els esquellotejadors, un bovalar de gent, ocuparen el carrer Major amb el seu escàndol. Es va organitzar un gran cartapell. La núvia plorava, el núvio feia botiges tot aconhortant-la, Martí el Moliner feia de boca cul i acaçava totdeu qui podia brandant el gaiato...

N'hi hagué una estesa, de ferits i baldats, en aquella memorable escaramussa, l'última “esquellotà” que hi va haver al poble, perquè, a ran d'aquesta, hi van ser prohibides definitivament.

Zacaries era un dels escriptors que treballaven per a Martí el Moliner a la fàbrica de farina. Home negat per a viure sol, tan punt va enviudar es va posar a la mira de caça nova muller que li parara la taula, li vestira el llit i li atenguera la bugada. Isabel, per la seua banda, melindrosa i aporegada pel caràcter de son pare, havia anat rebutjant proposicions d'uns i d'altres pretendents, adés perquè no li apanyaven a ella, adés perquè no li semblaven de prou bon braç a son pare. Triant i avorrint es va posar als límits de perdre la saó. Esverada per un futur que ara li prometia sants per vestir, novenes, rosaris i processons, es va aferrar, com un gat a una paret llisa, a les picades d'ull de Zacaries, el trist escriptor a jornal de son pare. Ja no estava en disposició de posar mala cara a cap altre pretendent: s'arriscava que aquesta fóra l'última oportunitat.

Començaren per anar junts, esporàdicament, al cine de la plaça. Després, el diumenges al migdia, en eixir d'oïr missa, s'acompanyaven en un passeig per la carretera, a redós de les moreres. Més tard, Zacaries es va atrevir a demanar l'entrada en casa, i posteriorment per casar-s'hi. Martí el Moliner, el dia de la proposició de matrimoni, va posar una feréstega cara de pomes agres. Tanmateix, va ser prou conformat per fer mut i callosa i no traure d'un bac al carrer el seu subaltern pretensions.

Ho va parlar amb la filla.

–Cap dels qui a mi m'han agradat, no li han agradat a vostè, pare –se li va queixar, consirosa, Isabel–; i al contrari, un altre tant... A l'abril faré trenta-cinc anys... No vull quedar-me matxutxa!

–I jo necessite un hereu... –va haver de donar-se Martí el Moliner– Demà parlaré amb Zacaries i acordarem els termes del compromís, l'encartament i el dot i tots els embolics legals...

La reunió va tenir lloc en un salonet retirat de la casa. Sobre el tendur hi havia cacaus, tramussos i una ampolla de cassalla amb dos gotets.

–Si m'avinc al casament, Zacaries –va advertir Martí el Moliner–, és només perquè em cal un hereu. Em sobren nebots, és clar, però els nebots peguen bots, són llops... I tinc una filla, sang de la meua sang... Ho has comprès?

–Perfectament, don Martí –va assentir Zacaries.

–Vull un hereu. Estàs al cas? Un hereu. Si no hi ha hereu, Zacaries, d'una punyà t'afonaré el cap i et rebollaré en un barranc perquè se't candonguen els corbs i les raboses...

A Zacaries, aquesta amenaça li va provocar un nuc en la gola i els tramussos se li embarreraren.

–Eixe és el tracte –va remugar Martí el Moliner.

–Ti-tindreu un hereu...

–Això cal, Zacaries. No vaja a ser que el que espampoleja la gent siga cert, que eres tú i no la teua dona, que en glòria estiga, qui té la llavor sema...

–Falòrnies... –va balbucejar Zacaries.

– III –

Havien transcorregut cinc anys d'ençà de la boda d'Isabel i Zacaries i d'aquella l'última i cruenta “esquellotà”. L'hereu promès a don Martí el Moliner s'engrundsava a la sala d'espera dels llimbs. Feia dos anys que gendre i sogre no bescanviaven un mot, ni a casa ni a la faena. Martí el Moliner es sentia traït per aquell busqueretes, que bé li havia sabut cabdellar la filla amb les seues miradetes de cabra morta, però que havia resultat incapaç de fer-li un fill, de donar-li un hereu, l'hereu pactat. Tampoc no feia lliga amb la filla, a qui reprotxava tan dissortada tria de marit.

A voltes, se sentia endut per una rabinada d'ira i recordava aquella seua amenaça d'afonar-li el cap d'una punyada al gendre i reballar-lo a les profunditats d'un barranc perquè se'l cruspiren les bèsties.

Un matí que Zacaries es trobava sol a casa, va rebre la inesperada visita de Gabriel, el capataç de la fàbrica de farina.

–Vinc de part de l'amo –va dir el capataç a Zacaries.

Zacaries va fer seure el capataç; li va traure una ampolla de cassalla i un got.

–Parla –va dir Zacaries, tement una mala passada.

–Com recordareu, el tracte que tinguéreu vós i l'amo va ser que li havíeu de donar un hereu... Han passat cinc anys i no hi ha hereu. Així és que el meu amo, abans de traure-vos d'esta casa a calbots, i per no donar, *encara*, un disgust innecessari a la seua filla ni donar que parlar als bacinots del poble, vol proposar-vos açò...

Gabriel el capataç va fer un glop de cassalla. Zacaries el filava inquiet, visiblement capficat. Gabriel va butxaquejar en el jupetí per traure'n al capdavall un paper amb una adreça. Li la va allargar a Zacaries.

–Ací viu un home que vos pot ajudar.

–En què?

–Aconseguint allò a què vós vos comprometèreu i no heu pogut complir...

–Tu i el teu amo m'esteu insultant!

–El meu amo és el vostre sogre, senyor Zacaries. Però podria deixar de ser-ho. Si heu sigut incapaç de dur a terme el vostre tracte, ell té suficients havers i coneixences com per deixar-vos enmig del carrer amb un pàmpol davant i un altre darrere. Això, és clar, arreglant-se les coses de bé a bé...

–M'esteu demanant que em convertisca en un cornut!

–És la voluntat del meu amo...

–Jo tinc el meu orgull!

–Amb l'orgull no es compra un quilo de cigrons, ni s'acurta la diferència que hi ha entre dormir en un matalaf de llana i una màrfega de pallocs...

Zacaries va controlar el seu tímid intent de plantar cara. No tenia ni el caràcter ni el convenciment necessaris per dur les coses més enllà d'aquell fugaç accés d'indignació.

–Què he de fer? –va preguntar, maldant per empassar-se un espès gargall de saliva.

Gabriel es va mullar els llavis amb un tel de cassalla.

–Anireu a vore l'home, el nom del qual i l'adreça vos acabe de fer a mans. Convindreu amb ell el dia, l'hora i el lloc en què s'haurà de dur a terme la... la “d'això eixa”. Naturalment, la filla de don Martí no ha de sospitar que és un altre i no vós qui li fa la faena... Una volta fet el fet, fareu publicar a *Las Provincias* una esquila de *Gracias al Espíritu Santo* amb la frase “Alea jacta est”. Amb això el meu patró quedarà sabedor que vós heu complit.

– IV –

Un taxi va portar Zacaries al cor del barri del Raval. Un indret de carrers estrets, cases plagades de florits i púdors àcides.

Va pujar una escaleta fosquívola, d'escalons clivellats i mamperlans menjats. Va picar una porta, davall l'espell de la qual hi havia clavat un Sagrat Cor de Jesús de llanda. Una dona vella, entortellada de cos, li va obrir. El va precedir per un passadís en penombra; hi campava una forta sentor a encens i cera cremada.

Va penetrar en una habitació minúscula, dominada per un tendur i un aparador escampat d'animes; una rònega bombeta penjada del trespol, apagada. La vella va fer seure Zacaries vora el tendur i li va demanar si li abellia de beure res.

–Un got d'aigua. Gràcies –va fer Zacaries.

Al cap d'una estona, un home de mitjana alçària i trets indefinits per la penombra va entrar-hi.

Zacaries va pensar que millor així, aquella foscor. Si li veia el rostre clarament, quasi segur que se li quedaria clavat a la memòria, i si després la criatura, que havia de passar per fill legítim seu, tirava ressemblança al seu pare natural... Millor així: cap referència, una boira de tenebres...

Acordats els detalls de l'operació, Zacaries va posar sobre la taula la qüestió dels diners.

–No és lícit fer negocis amb una gràcia de Déu. El meu és un do que Déu

Nostre Senyor m'ha conferit: colpet, criatura. Només demane una cosa: a la criatura li han de dir Joan.

–I si fóra xiqueta?

–Déu, fins ara, només m'ha volgut concedir xiquets.

–I si no vull posar-li eixe nom?

–No li agrada Joan?

–Gens.

–Doncs és la voluntad del Senyor, veja com ho agarra. El xiquet s'haurà de dir Joan. I si no ho feia així vostè, m'obligarà a fer públic el tracte que acabem de convindre.

Zacaries va rebufar.

–A vostè li diuen Joan?

–Jo em dic com em dic, sóc qui sóc; tot allò que represente pertany a la voluntad del Senyor.

– V –

Dies després de l'entrevista, l'esquela de *Gracias al Espíritu Santo* apareixia publicada a *Las Provincias*. En llegir-la, Martí el Moliner va unflar el pit satisfet, va encendre un havà i va brindar pel futur hereu amb un ditet d'absenta.

Durant tot l'embaràs de la dona, Zacaries va viure un calvari de calfaments de cap. Es penedia d'haver cedit a la imposició del seu sogre. L'odiava, el maleïa, dia rere dia rosegava el seu nom en una mena de prec planyívol acompanyat d'un rastre d'imprecacions i renecs. El turment psicològic a què es va sotmetre va acabar per malmetre-li la salut, i la vespra de donar a llum la seua dona, ell queia en un estat febrós que fins i tot li va prendre la veu.

Isabel va parir un xiquet. Tres quilos i quarta. Moreno i ploraner; de tan bona gana que prompte el seu cosset s'havia de solcar de llustroses tavelles.

Mentre Zacaries es debatia tot sol entre la suor i la febra a la seua habitació, més avall, a l'entrada, tota la parentela d'oncles i ties, nebots i renebots s'havien aplegat per discutir quin nom havia de rebre la criatura diumenge vinent, quan fóra batejat.

–Martí, com l'avi –va proposar algú.

–Tira, tira –va bandejar l'al.ludit–. Busquem-li un nom de rei, com David, Salomó o Nabucodonosor...

–Nabu què? –s'esbalàiren alguns.

–I Zacaries, com son pare? –s'atreví un altre.

La mirada fulgent de verí de Martí el Moliner els va deixar ben palès que de cap de les maneres, això de Zacaries.

Dalt, a l'habitació, l'al·ludit, en un estat de semiconsciència, piscava i patia la naturalesa del debat.

–Leovigild!

–Recared!

–Juli Cèsar!

La suor li rajava com una torrentia de rierols minúsculs per tota la cara. Delirava...

–Joan... Joan... Li han de dir Joan... –implorava entre ell, incapaç de pronunciar-ho de viva veu.

–Vicent! Com sant Vicent Ferrer!

Zacaries va aconseguir d'entreobrir els ulls. Va alçar un braç i va bracejar en el buit, com si volguera atènyer un suport per incorporar-se.

–Joan... Joan... –ressonava dins seu.

Baix, continuava la tòmbola de les innominacions:

–Enric!

–Pasqual!

–Judes Tadeu, com l'apòstol!

Zacaries va aconseguir, després d'un esforç sobrehumà, esmunyir-se fora del llit. A braçades i rossegons va assolir el llindar de la porta...

–Pose'm-li Jaume, xe, com el rei conqueridor!

–I si li posàvem Pepet no ho tindria bo ja, el xiquet!

–Tira, Pepet!

Les veus de la discussió, les sentia ara més nítides, ascendint de baix a dalt, vehements i comboiades. Va engrapar els ferros de la barana. Va fer-hi grimpar les mans, fins al passamà. Va acometre un altre esforç per a alçar-se...

Aleshores, en posar-se més o menys dret, algú el va clissar. La cara d'esbalaït que conformava era tal que tothom se'n va percatar. A l'acte, el ball de noms va cessar, dreçaren els seus caps enlaire, vers el primer pis, des d'on Zacaries, transfigurat pel patiment, ulls desorbitats, braç amunt amb el dit assenyalant el zènit, va recuperar el do de la veu per a anunciar-los:

–Joan! Li han de dir Joan!

Silenci i consternació.

De sobte, algú d'entre la parentela, va objectar-li:

–Per què?

I aleshores Zacaries es va tornar a quedar mut.